

Наталія Захарова, Ірина Войченко

150 років від дня народження Т.А.Едісона

Важко знайти галузь техніки, де б не використовувалися розробки видатного американського винахідника, лауреата Нобелівської премії Томаса Алви Едісона (1847-1931) - електричні лампочки й акумулятори, різноманітні двигуни і пристрої запису звуку. Винайдений ним фонограф понад півстоліття був єдиним засобом запису звуку, застосування якого зберегло для наступних поколінь звукові пам'ятки цілої епохи. Цінним є досвід Едісона як організатора виробництва з використанням новітніх технологій. Він вніс значний вклад у розвиток електротехніки, світлотехніки, звукозапису.

11 лютого 1997 р. Національна академія наук України, Посольство Сполучених Штатів Америки в Україні провели урочисті збори наукової громадськості, присвячені 150-річчю від дня народження Т.Едісона.

З промовама виступили президент НАНУ Б.Патон, міністр України в справах науки й технологій академік В.Семиноженко, Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні Уільям Грін Міллер, генеральний директор НБУВ член-кореспондент О.Онищенко та директор Інституту проблем реєстрації інформації НАНУ член-кореспондент В.Петров.

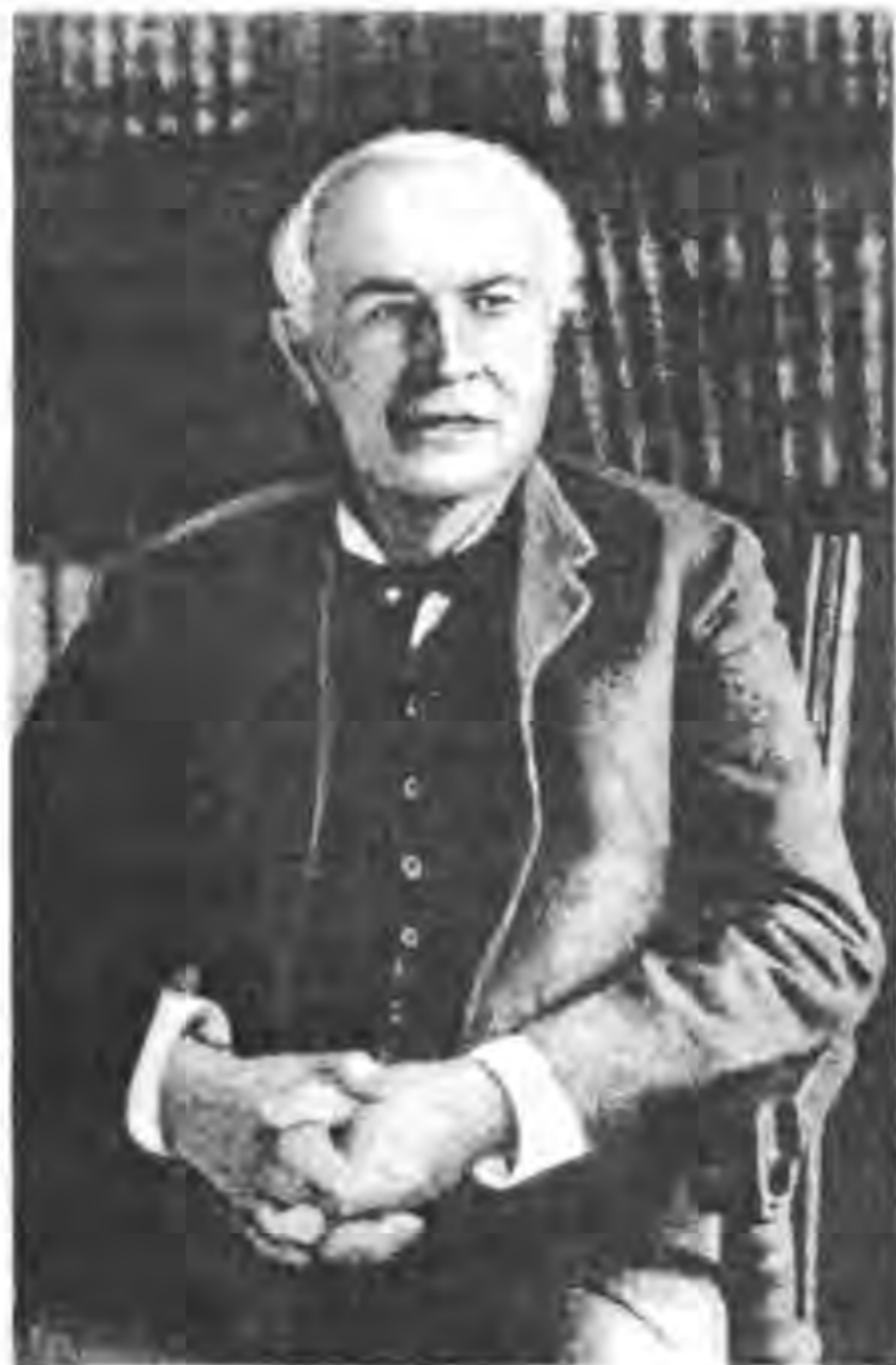
У НБУВ зберігається велика колекція фонографічних циліндрів Едісона з фольклорними записами, зробленими на території України й Південної Білорусії в 1912-1945 рр. Спеціалісти бібліотеки та ІПРІ підготували перший компакт-диск з творами з колекції Березівського (фонди НБУВ).

На ювілейній виставці експонувалися видання з фондів НБУВ. Грунтовний науковий пошук дав змогу всебічно висвітлити життя й діяльність винахідника. У вітринах були розміщені біографічні монографії та статті про Т.А.Едісона, матеріали про його винахідницьку творчість, видані в нас та США. Особливу увагу привертає стаття Едісона «Про небезпечність електричного освітлення», передрукована з «Rev.int.de l'Electricite» в другому номері журналу «Електричество» (1890).

Протягом 1899-1910 рр. винахідник одержав понад 1300 патентів у США та понад 3000 за кордоном. Про окремі привілеї, видані іноземцю Т.А.Едісону, зокрема на вдосконалення друкуючих телеграфних апаратів, провідників тощо; на елеватор для сипких речовин; на транспортер для них, на сушильню для порошкоподібних речовин; на лічильник кількості електрики; на машину для вироблення брикетів йдеться у «Записках Императорского русского технического общества» (1900).

Винаходи Т.Едісона й сьогодні цінні для наукових пошуків та розробок нових технологій. Окремих покажчиків чи бібліографічних карток про нього немає. Саме тому список літератури, експонованої на ювілейній виставці, стане в нагоді всім, кого зацікавить ця надзвичайно талановита людина.

Виставку підготувала завідувача сектором культурно-просвітницького центру НБУВ В.Мусієнко.

ЗАПИСКИ

СВОДЪ ПРИВИЛЕГІИ.

1878-1931.

ИЗДАТЕЛЬСТВО

Л.А.БЕЛЫКИНА

**ТОМАС АЛЬВА
ЭДИСОН**

1847-1931

ИЗДАТЕЛЬСТВО ГИИИ
МОСКВА 1994

Список літератури, представленої на виставці до 150-річчя від дня народження Т.А. Едісона

1. *Эдисон Т.А.* Об опасностях электрического освещения // *Электричество*. - 1890. - №2. - С.29-32. - Передрук з «*Rev. int. de l'Electricite*».
2. [№] 64 : Привилегия, выданная из Департамента Торговли и Мануфактур в 1874 г. : Иностранцу Томасу Эдисону ... на усовершенствование в устройстве печатающих телеграфных аппаратов, проводников и пр. ... от 22 декабря 1872 года // *Зап. Императ. Рус. Техн. О-ва и Свод привилегий, выдаваемых по Департаменту Торговли и Мануфактур, [січ.-груд.] 1875 : [У 3 відділах]*. - СПб., 1875. - [Відділ] III : Привилегии. - 201 с. разд. паг. : ил.
3. [Привілей №] 3061 : Иностранцу Т.А.Эдисону, на элеватор для сыпучих тел // *Зап. Императ. Рус. Техн. О-ва, [січ.-груд.] 1900*. - СПб., 1900. - [Розд.] : Обзор выданных привилегий : Свод привілеїв 1900, вып. I. - С. 45-46.
4. [Привілей №] 3062 : Иностранцу Т.А.Эдисону, на транспортер для сыпучих тел // Там же. - С. 46-47.
5. [Привілей №] 3085 : Иностранцу Т.А.Эдисону, на сушильню для порошковатых веществ // Там же. - С. 67.
6. [Привілей №] 3590 : Иностранцу Т.А.Эдисону, на счетчик количества электричества // Там же, вып. 5. - С. 271-274.
7. [Привілей №] 3892 : Иностранцу Т.А.Эдисону, на машину для выделки брикетов // Там же, вып. 7. - С. 419-420.
8. *Белькинд Л.Д.* Томас Альва Эдисон // *Светотехника*. - 1956. - № 6. - С.29-30.
9. *Белькинд Л.Д.* Томас Альва Эдисон : (К 25-летию со дня смерти) // *Электричество*. - 1956. - № 10. - С. 77-81.
10. *Белькинд Л.Д.* Томас Альва Эдисон, 1847-1931. - М.: Наука, 1964. - 327 с. : ил. - Библиогр.: с.314-319.
11. *Брайан Д.* Эдисон : Жизнь и работа / Пер. с англ. В.Триес; Под ред. Г.Касперовича. - Л.: Прибой, 1927. - 232 с.
12. *Бублейников Ф.Д., Веселовский И.Н.* Физика и опыт : Истор. очерки. - М. : Просвещение, 1970. - 272 с. : ил. Про Едісона с. 117, 164.
13. В мире техники и изобретений / Сост. Н. Каринцев. - М.: Новая Москва, 1926. - 140 с. : ил. - (Б-ка Рабоче-Крестьян. Молодежи. Сер. «Наука и техника»). Про Едісона с. 100-122.
14. *Гуриков В.* Восковой, виниловый, лазерный... // *Техника - молодежи*. - 1996. - №8. - С. 30-33.
15. *Дебо Э.* Чудесное в науке : (Популярная физика). - М.: Кушнерев и К^о, 1892. - 516 с. Про Едісона с. 7, 21, 48, 88, 104 та ін.
16. *Дорфман Я.Г.* Всемирная история физики (с начала XIX до середины XX вв.) - М. : Наука, 1979. - 317 с. Про Едісона с. 88, 222.
17. *Эдисон (Edison) Томас-Алва* // *Українська радянська енциклопедія*. - 2-е вид. - К., 1979. - Т.3. - С.513.
18. *Израилевич Л.* Что Эдисон дал технике. - [Л.], 1932. - 24 с. : ил.
19. Кабель для мин Симса - Эдисона // *Электричество*. - 1890. - № 15/16. - С. 294.
20. *Калашиников Л.А.* Неутомимый изобретатель : (К 25-летию со дня смерти Т.А.Эдисона) // *Наука и жизнь*. - 1956. - № 10. - С. 55-56.
21. *Каменский А.В.* Эдисон и Морзе : Их жизнь и научно-практическая деятельность : Два биограф. очерка. - СПб., 1891. - 80 с. : ил. - (Жизнь замечат. людей).
22. *Каринцев Н.* История одной жизни : (Томас Альва Эдисон) : С рис. - М., 1913. - 136 с. - (Бесплат. прил. к журн. «Юная Россия». - 1913. - № 1).
23. *Каринцев Н.* Пионер электрификации : Рассказ из жизни Эдисона : С 10 рис. - М. : Новая Москва, 1925. - 89 с. : ил. - (Б-ка рабочей молодежи. [Сер. «Наука и техника»]).
24. *Каринцев М.* Эдисон / Пер. з рос. Х.В.Гладкої. - Б.м. : Держ. вид-во України, 1927. - 104 с.
25. *Кудрявцев П.С.* История физики. - М. : Просвещение, 1956. - Т.2 : От Менделеева до открытия квант (1870-1900 гг.). - 487 с. Про Едісона с. 28, 33-34, 36, 45, 59, 366, 390, 461.
26. *Лапиров-Скобло М.Я.* Эдисон. - М., 1935. - 344 с. : ил. - (Жизнь замечат. людей; Вып. 23-24 (71-72)).
27. *Лапиров-Скобло М.Я.* Эдисон. - М. : Мол. гвардия, 1960. - 255 с. : ил. - (Жизнь замечат. людей; Вып. 15 (305)). - Библиогр.: с. 254.
28. *Льоцци М.* История физики / Пер. с итал. Э.Л.Бурштейна. - М. : Мир, 1970. - 464 с. : ил. Про Едісона с. 283, 312.
29. *Майер Ю., Присс В.* Телефон и его практические применения : С 293 рис. в тексте / Пер. с нем., англ. Д.Голов. - СПб., 1891. - 333 с. Про Едісона с. 4, 20-22, 61-63, 74-75.
30. *Мижусев П.Г.* Томас Эдисон: его жизнь и достижения. - Л.: Время, 1926. - 134 с. Неизвестное письмо Л.Н.Толстого : [Лист до Т. Едісона від 1.03. 1908] // *Огонек*. - 1960. - № 47. - С. 24.
31. Непосредственное преобразование тепловой энергии в электрическую и новые машины Эдисона / Д.Г. // *Электричество*. - 1887. - № 17/18. - С.172-174.
32. *Новікова Г., Скобець І.* До питання про збереження фонографічних воскових циліндрів (у НБУВ) // *Бібл. вісн.* - 1996. - № 6. - С. 10-12.
33. Об электрических лампах с накаливанием // *Электричество*. - 1882. - № 1. - С. 5-8. Про вдосконалену лампу нажарювання Т.А.Едісона, експоновану на Паризькій виставці.
34. Опыты с самодвижущейся миной Симса - Эдисона / П.П. // *Электричество*. - 1890. - №18. - С.333-334.
35. *Орлов В.* Об изобретательской славе // *Техника - молодежи*. - 1945. - № 9. - С.15-18. [Ч.] : Что изобрел Эдисон? - С.15-18.
36. *Орловский А.С.* Томас Альва Эдисон // *Наука и жизнь*. - 1947. - № 6. - С.30-33.
37. *Петров Б.* Как работал Эдисон // *Сов. студенчество*. - 1941. - № 2. - С. 30-31.
38. Практическое руководство к применению электричества в промышленности : С 264 черт. в тексте / Сост. Кадиа Е., Дюбость Л.; Пер. с фр. К. де-Шарьер. - 2-е изд. - СПб., 1890 - 656 с. Про Едісона с. 73-75, 247-250, 347-349, 614-615 та ін.
39. *Радовский М.* С автографом Эдисона // *Наука и жизнь*. - 1962. - № 9. - С.95.
40. *Саломон Ж.-Ж.* Реакция общества на науку и технику: «волшебник» перед судом общественности : [До біограф. Т.А. Едісона] // *Вопр. истории естествознания*

и техники. - 1980. - № 4. - С. 86-96. - Пер. з фр. М.М.Калашникова.

41. Система уличного освещения Эдисона // Электричество. - 1887. - № 9. - С. 96.

42. *Спасский Б.* История физики. Ч. II: [Учеб. пособ. для студ. вузов]. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Высш. шк., 1977. - 308 с.: ил.

Про Едісона с. 9, 10.

43. Томас Альва Эдисон / Сост. В.А. Карпов. - Л., [1938]. - [7] с. - (Сер. библиогр. памяток на техн. темы).

44. Томас Альва Эдисон, его жизнь и изобретения: С рис. / Сост. по Ф.Палю, Э.Кеньону и др. - СПб., [Б.г.]. - 111 с. - («Б-ка Юн. Читателя»).

45. Томас Альва Эдисон и выставленные им в Париже приборы для электрического освещения / П.П. // Электричество. - 1882. - №1. - С.9-10.

46. Томас Альва Эдисон, знаменитый изобретатель / Сост. Ф. Ихак. - Харьков, 1903. - 79 с.

47. *Уилсон М.* Американские ученые и изобретатели / Пер. с англ. В.Рамзеса; Под ред. Н.Трениной. - М.: Знание, 1975. - 134 с.: ил.

[Гл.]: Томас Эдисон. - С. 54-64.

48. *Храмов Ю.А.* Физики: Биограф. справ. - К.: Наук. думка, 1977. - 508 с.

Про Едісона с. 369.

49. *Храмов Ю.А.* Биография физики: Хронолог. справ. - К.: Техніка, 1983. - 344 с.: ил.

Про Едісона с. 27, 126, 129, 132, 144.

50. *Черевков В.* Великие жизни: Ньютон, Дарвин, Эдисон, Маркс, Ленин. - М., Крестьян. газ., 1930. - 128 с.: ил. - Библиогр.: с. 58.

[Гл.]: Великий изобретатель: (Томас Алва Эдисон). - С.41-58.

51. Эдисон (Edison) Томас Алва // БСЭ. - 3-е изд. - М.: Сов. энциклопедия, 1978. - Т. 29. - С.566-567.

52. Эдисон Томас Алва // Храмов Ю.А. Физики: Биограф. справ. - 2-е изд., испр. и дополн. - М.: Наука, 1983. - С.307.

53. Эдисон (Томас-Алва Edison) // Энциклопедический словарь / Изд. Ф.А. Брокгауз, И.А. Ефрон. - СПб., 1904. - Т.79 (XL). - С. 174.

54. Эдисон, Томас Альва // Большая Энциклопедия Слов. общедоступ. сведений по всем отраслям знания / Под ред. С.Н. Южакова. - СПб.: Просвещение, 1909. - Т.20. - С. 472.

55. Электрический завод Эдисона в Иври / П.П. // Электричество. - 1882. - №16. - С.233-234.

56. *Casson H.N.* Tips on leadership: Life stories of twenty-five leaders // *Casson H.N.* Tips on selling. - N.Y.: Forbes, cop. 1927. - 223 p.

[Pt]: Thomas A. Edison. - P. 101-105.

57. The compleat talking machine: A collector's guide to antique phonographs / E. Reiss with phot. by the Auth. - 2nd ed. - Chandler (Arizona): Sonoran, [1996]. - 236 p.: ill. - Bibliogr.: P. 233-236.

58. *Daniels J.* The Wilson Era: Years of Peace, 1910-1917. - Chapel Hill (North Carolina): The University of North Carolina Press, 1944. - XVI, 615 p.: ill.

Про Едісона с. 462-464, 490-500.

59. *Gasieta*: Obrazek z lat dzieciennych Tomasza Edisona: Z 3 ryc. / Przekl. z ros. L.M. - Charkow: Palac Pracy, 1928. - 11 s. - (Bibl. szkolna).

60. The electricity industry sees the light / C. Flavin, N.Lenssen; Ill. by I. MCintosh. - 8p.: ill. - Відб. з журн.: Technology Rev. - 1995. - May/June. - P. 42-49.

61. Edison Electric Institute Bulletin. - 1947. - Vol. 15, № 6; 1952. - Vol. 20, № 2.

Видання інституту імені Т.А.Едісона.

62. Edison, Thomas Alva // The Encyclopedia Americana: Intern. Ed.: Compl. in thirty vol. - N.Y., [1973]. - Vol. 9. - P. 636-638: ill.

63. Edison Thomas Alva // The New Encyclopedia Britannica: Macropedia: Knowledge in Depth: In 30 vol. - 15th ed. - London etc., 1978. - Vol. 6. - P. 308-310.

64. *Lee E.S.* The Electrical Engineer // Electrical Engineering. - 1947. - № 6. - P. 521-524.

65. Modern wonder workers: A Popular History of American Inventions: With over three hundred ill. / Ed. W. Kaempffert. - N.Y.: Blue Ribbon books, cop. 1924. - 577 p.

Про Едісона с. 299-304, 445-464.

66. The national museum of american history / By S.Abbott. - N.Y.: Harry N. Abrams, cop.1988. - 495 p.: ill.

Про Едісона с. 31, 117, 152, 288, 289-295, 297.

67. Thomas Alva Edison: The man who illuminated the world: A pict. biogr. / L. A. Frost. - N.Y.: Amereon House Mattituck, 1996. - 175 p.: ill. - Bibliogr.: p. 170-171.

68. The undiscovered world of Thomas Edison / K. McAuliffe. - 9 p.: ill. - Відб. з журн.: The Atlantic monthly. - 1995. - Dec. - P. 80-83, 86, 88, 90-91, 93.

З ФОНДІВ НБУВ

Пам'ятка для читачів

Будьте ласкаві, не беріть мене брудними руками, мені буде соромно, якщо мене візьмуть інші читачі. Не черкайте мене пером та олівцем - це так некрасиво. Коли читатимете, не ставте на мене ліктів і не кладіть мене розкритою на стіл обличчям униз. Вам самим не сподобалося б, якби з Вами так чинили. Не кладіть у книжку олівця, нічого товстого, крім тоненького аркушика паперу: від цього розірветься корінець. Якщо Ви закінчили читати і боїтеся загубити місце, де зупинилися, то не робіть знаку нігтем, а вкладіть в мене гарненьку закладку, щоб я могла зручно і спокійно відпочивати. Не забувайте, що після того, як Ви прочитали, мені доведеться побувати в інших читачів.

Допоможіть мені залишитися свіжою та чистою, а я допоможу Вам бути щасливими! (ф. 33, од. зб. 7652, с.114)